

τά περ. Μονάχα έτσι θά σωθεί κι αυτή κι ο τόπος από την άχαλίνωτη δημοκρατία.

ΣΤΗ δίκη του Ήπειτη ο Μαυρομιχαλικός λαός, μαζεμένος ὄξω από τὸ Ναυτοδικεῖο, χαιρετοῦσε τὸν πλωτάρχη Τσουκαλά με τὸ «Νά μᾶς ζήσεις, ναύαρχε!» σάν τὸν ἔβλεπε νὰ μπαίνει ἢ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ δικαστήριο. Τώρα, ὁ ἴδιος ὁ Μαυρομιχαλικός λαός, με τὸ φαιδρὸ δημοψήφισμα ποὺ δημοσιεύεται στὶς ἀντιβενιζελικές ἐφημερίδες, οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, τονὲ χειροτονεῖ τὸν κ. πλωτάρχη καὶ πρωθυπουργό.

Τοῦ ἀξίζει, μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ γίνει ναύαρχος, μὰ πὸ πολὺ τοῦ ἀξίζει νὰ γίνει πρωθυπουργὸς γιὰ νὰ τονὲ βροῖσει κι αὐτόνε ὁ «Χρόνος» καὶ νὰ συχάσουμε.

ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΤΡΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ "ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ»,

Γραμμένη ἀπὸ τὸν κύριο «Louis Roussel, de l'École Française d'Athènes», φάνηκε στὴν «Graecia», σὸ γνωστὸ περιοδικὸ ποὺ ἐκδίδεται σὸ Παρίσι καὶ δημοσιεύει κατὰ προτίμηση ἔργα προωρισμένα νὰ γνωρίσουνε τοὺς ξένους με τὴ νέα ἑλληνικὴ ψυχὴ, μιὰ καλοσυνείδητη καὶ φωτεινὴ κριτικὴ τοῦ τελευταίου ἔργου τοῦ Παλαμά. Στὸ ἴδιο φύλλο δημοσιεύεται καὶ μετάφραση πολὺ πιτυχημένη τοῦ Πρόλογου τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλιά» ἀπὸ τὸν κ. Pierre Baudry. Τοῦ ἄρθρου, σχεδὸν ὁλόκληρου, τοῦ κ. Roussel, δίνουμε παρακάτω τὴ μετάφραση:

«Ὁ κ. Παλαμᾶς ἔδωκε σὸ φῶς τῆ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιά», τόμο στίχων ἀναγγελμένων ἀπὸ πολὺν καιρὸ καὶ σὲ ρωμαϊκὴ γλῶσσα γραμμένων· τὸ ὄρατο τοῦτο ποίημα δὲν προξένησε παρὰ μιὰν ἀδύνατη ἐντύπωση στὸν ἑλληνικὸ κόσμο. «Κι ἀλήθεια» γιὰ νὰ τὸ κρίνη κανεὶς σύμφωνα με τὴν ἀξία του θᾶπρεπε νὰ τὸ διαβάσῃ καὶ νὰ τὸ καταλάβῃ. Μὰ ὁ Παλαμᾶς εἶναι δυσκολονόητος, λεπτοστοχαστος καὶ βαθύς. Τὸ διάβασμα τῶν ἔργων του δὲν εἶναι διασκέδαση γιὰ παιδιὰ· χρειάζεται προσοχὴ γιὰ νὰ τὰ χαρῆ κανεὶς σωστά. Νά, γιὰτὶ ἡ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιά» δὲν εἶχε τὴν ἐπιτυχία ποὺ τῆς ἀξίζει. Κι ὁμως τῆς ἀξίζει μιὰ πολὺ μεγάλη ἐπιτυχία.

«Ὅ,τι κάνει ὁμορφὸ τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι τὸ ἐπικὸ μεγαλεῖο του μαζί μ' ἕνα βαθὺ καὶ συναρπαστικὸ, φιλοσοφικὸ, λαχταρισμὸ λυρισμὸ. Ὁ λυρισμὸς ὁ ὀξύς, ἡ ἐπικὴ λαμπράδα, εἶναι τὰ οὐσιαστικὰ γνωρίσματα τῆς φλέβας τοῦ Παλαμά. Ἐκεῖ ποὺ τοῦτα φανερώνονται πὺδ καλὰ εἶναι καὶ ὁ Παλαμᾶς ὁ καλλίτερος.

Οἱ δώδεκα λόγοι τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλιά» ἔρχονται ὑστερ' ἀπὸ εἰσαγωγὴ διπλή. Πρῶτα ἕνας

πρόλογος με λίγους θαυμαστοὺς στίχους. Προτὸ νὰ κάμῃ νὰ μιλήσῃ τὸ Βασίλειο τὸ Βουλγαροχτόνο, ὁ Παλαμᾶς μᾶς δείχνει πῶς ἔγινε τὸ βιβλίο του· ταιριάζει, μέσα στὴ γενικὴ κακομοιριά, ὅταν εἶναι σβυσμένες «ἄλλες οἱ φωτιές οἱ πλάστρες», νάκουστῇ τὸ «τραγοῦδι τῶν ἡρώων».

Ἐπειτα μᾶς παρουσιάζει τὸν ἰδρυτὴ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας, τὸ μελλόμενο Βασίλειο Α, τὴ στιγμὴ ποὺ περνώντας με τοὺς συμπατριώτες του μπροστὰ ἀπὸ τὸν Κρούταγο, τὸν Τσάρο τῆς Βουλγαρίας, δὲ στέκει νὰ τὸν προσκυνήσῃ...»

Προχωρώντας ἔπειτα στὴν κριτικὴ ἐξήγησιν τοῦ ἔργου ὁ κ. Roussel δίνει σύντομη ἀνάλυσιν τοῦ πρώτου Λόγου, ξεχωρίζοντας μέσα σὲ κείνο «τὴν περιγραφή τῆς Πόλης, ἀστραφτερή, σύντομη, καὶ τὴν περιγραφή τοῦ σκελετοῦ, τρομαχτικὰ ζωγραφικὴ». Κ' ἐξακολουθεῖ:

«Στὸ ἐξῆς ἡ Φλογέρα εἶναι ποὺ μιλεῖ ὡς τὸ τέλος τοῦ προτελευταίου Λόγου. Πρῶτα μᾶς πάει στὰ Πριγγιπωνήσια. Σ' ἐν' ἀπὸ αὐτά, στὴν Πρώτη, ἔζησ' ἐξόριστ' ἡ Θεοφανώ, ἡ μητέρα τοῦ Βουλγαροχτόνου. Ὁ Παλαμᾶς ἀδράχνει τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ μᾶς φέρῃ μπρὸς στὰ μάτια μας τὰ νησιά με τίς φυσικὰς ὁμορφίαις τους, καὶ ἀναστημένη τὴ Θεοφανώ. Ἡ περιγραφή ποὺ κάνει τῶν ἐννιά νησιῶν με τὸ μαγευτικὸ καὶ ἀποκαρωτικὸ κλίμα τους, με τὰ τρομερὰ δράματα ποὺ ξετυλιχτήκανε στὰ χώματά τους, με τίς ἱστορίες ποὺ ξαναμιλιέονται μέσα στὶς γαληνὲς βραδιές, εἶναι μεγαλόπρεπη καὶ συγκινητικὴ, σωστὴ καὶ ρομαντικὴ.... Ἀπὸ τὴν παθητικὴν ἱστορία τοῦτη ποὺ ξετυλίγεται σὰ μυθιστόρημα ὁ Παλαμᾶς ἐξαιρετικὰ ὠφελήθηκε. Ἐκαμε τὴ Θεοφανώ — ταιριαστὰ με τὰ παραδομένα τῆς ἱστορικᾶς — μιὰν ἐρωτοχτυπημένην, ἀποκλειστικὰ. Ὁ ποιητὴς φέρνει τὸ Ρωμανὸ καὶ μιλεῖ. Ὁ Ρωμανὸς διηγίεται πῶς τὴν ἀγάπησε· πῶς, γιὰ νὰ τῆς ἀρέσῃ, ἔκλεισε σὸ μοναστήρι τὴ μητέρα του καὶ τίς πέντε του ἀδερφές. Ἀφίνε νὰ ἐνοσηθῇ πῶς ἐκείνη τὸν ἔφαγε. Δὲν τῆς κάνει κανένα παράπονο γιὰ τοῦτο. Ἡ Θεοφανώ ἀποκρίνεται μ' ἕνα φλογερὸ ἐγκώμιο τοῦ Φωκά. Περιγράφει μ' ἐνθουσιασμὸ τὸν ἥρωα γερασμένο πιά, ἀσκημο, μὰ γερό, ἀσκητικὸ κ' ἐρωτεμένο, ποὺ τὸν ἔκαμε θῦμα τῆς, καὶ ποὺ τὸν κράζει τέλος φρενιασμένη, σὲ στίχους ἀξιοθάματα παθητικούς. Μιλά κι ὁ Φωκάς· ἀντιθέτει τὴν κλίση του στὴ μοναστικὴ ζωὴ πρὸς τὴν ἀγάπην τῆς Θεοφανῶς ποὺ τὸν ἔδεσε... Μὰ ἡ Θεοφανώ δὲν τὸν ἀκούει πιά· τὸ νέο τῆς ἐραστῆ, τὸν Τσιμισκὴ στοχάζεται. Μονάχα ἐκεῖνον ἀληθινὰ λάτρεψε· τὸν πρρασταίνει ξανθὸ, νέο, με ψυχὴ Ἁγ. Γιώργη καὶ Ἀκριτά. Ἐχει γιὰ κείνονε στίχους γεμάτους ἀπὸ βλαστήμιαν ὀλη φλόγα, σάν

αυτούς που μεταφρασμένοι χάνουνε κάθε τους έμπορο-φάδα :

"Όλοι έσείς, τὰ τραπέζια μου που κάρησ' άκουμπώντας κ' έφαγα κ' ήπια, μέθυσα και νύσταξα, κι άπάνου στής νύστας τή βαργεστησιά, και σπρώχνοντας, με τούτο σάς άναποδογύρισα τὸ πόδι, που σβεί κόσμους. Κ' έκεινος ή "Αγία Τράπεζα....

Κ' έπειτα στογάζεται πώς προδόθηκε από κείνον που αγαπώντας τον έφτασε νά έγκληματήση. "Ό Τσιμισκής δέν άποκρίνεται. "Ένα μαράζι αιώνιο κ' έκειθε από τον τάφο, είναι ή ποιηή του άνιψιού φονιά, του άπιστου έραστή. Αυτό τὸ κομμάτι και τὸ άλλο που άκολουθά, τὰ ξεχωρίζει σαιξπηρικό μεγαλειο. "Ό ποιητής δέν τολμά νά καταδικάση, ούτε νά συχωρήση τή γυναίκα που σκότωσε τὸ νικηφόρο Φωκᾶ και που γέννησε τὸ νικηφόρο Βασίλειο.

"Ό τρίτος Λόγος, ποιητικοίστορικό μάθημα. Και μαζ: μάθημα γεωγραφίας, και κατέλογος τών τρανών πολιτειών του κόσμου στον έχτον αιώνα....

"Ό τέταρτος Λόγος, από τούς ώραιότερους. Οί θριαμβευτές του Βασιλείου στρατοί περνάνε μπρός στον άναγνώστη σά σ' επιθεώρηση. Τὰ ζένα και τὰ παράξενα όνόματα στριμώνονται και συμπλέκονται με σάλαγο μεγαλόπρεπο. Οί περιγραφές τών δπλων τών Έλλήνων και τών δπλων τών βαρβάρων και τών πολεμικών μηχανών γενάνε μιάν έντύπωση πολυ μεγάλη, μά, πρέπει νά τὸ πούμε, και ζαλλζουν κάπως. Θυμίζουσε τή *Σαλαμπα*, (1) έπικώτερη. "Ό λαμπερός και θορυβώδικος στρατός έτοιμάζεται νά τραβήξη για τήν "Αθήνα, για νά πληρωθῆ ή εύκή του βασιλιά.

Τὸ τραγούδι τούτο αρχίζει και τελειώνει με δυο λυρικά κομμάτια: τὸ πρώτο είναι είδος ύμνου στο *ύγρο πύθ*, ύμνος που θά μπορούσε κανείς νά του κατηγορήση κάποια πεζότητα (un peu de vulgarité.) τὸ δεύτερο, θρησκευτικός ύμνος προς τήν Παναγιά....

Τὸ ταξίδι αρχίζει από τον πέμπτο Λόγο. "Ό Παλαμάς προλογίζει από μιάν έπίκληση προς τήν "Ελλάδα....

"Ό έβδομος Λόγος αρχίζει από έναν ύμνο προς τήν "Αττική: οί καθεαυτο έμπορφίες της, φως, διάφανος αέρας, χοροί λόφων κυματιστών, έξοχα παρασταίνονται....

Στον ογδοο Λόγο ή Παλαμάς ξανακάνει τὸ θάνατο τών Θεών (2). "Η άντιπαράσταση τών δυο θρη-

σκειών, τών δυο πολιτισμών, έθνικού και χριστιανικού, είναι μιὰ μεγάλη ποίηση.

Στον ένατο Λόγο αρχίζει ή μακρυνός μονόλογος του Βασιλείου προς τήν "Αθηνιώτισσα: περήφανη ξομολόγηση που τήν κόβει από καιρό σέ καιρό μιὰ ταπεινή δέηση. Δείχεται δλάκερη στα λόγια τούτα ή ψυχή του βυζαντινού αυτοκράτορα. "Ό μακρυνός αυτός μονόλογος εξακολουθεί και στο δέκατο Λόγο, όπου ή Βασίλειος εκθέτει κάτω σαν είδος φιλοσοφικό σύστημα. Βρίσκοντ' εκεί αξιοθέατα στίχοι για τή γυναίκα, που πρέπει νά τήν αποφεύγη ή ήρωας, για τούς σοφιστές, για τούς σχολαστικούς. "Επειτα θυμάται τήν άνταρσία του Φωκᾶ και τή συμπλοκή που έπεσε ή αντίπαλός του, όχι κάτω από τὰ δικά του χτυπήματα, μά κάτω από τὰ χτυπήματα της "Αειπαρθενης, που τὸ κόμισμά της τὸ φέρνει μαζι του ή Βασίλειος. Και με τήν έντύπωση που του προξένησε τὸ θᾶμα τούτο, έδηγει τώρα τὸ στρατό του στην "Αθήνα, για νά προσπέση στην Παναγιά που της είναι πιστός, και που για τή δόξα της τή χαιρετίζει μ' ένα πλήθος όνόματα, που περιεργάτατη έντύπωση άφίνουν.

"Ό έντέκατος Λόγος, αποκαλυπτικός. "Ένας άγγελος φανερώνει στον αυτοκράτορα τούς μελλόμενους αιώνες, τις σταυροφορίες, τὸ σχηματισμό τών ευρωπαϊκών έθνών. Κ' ύστερ' από άφαιρέμένες και σκοτεινές παρατηρήσεις άπάνω στον πανεθνισμό, ρίχνει πάλι τή ματιά προς τήν έλληνική πατρίδα, κ' εμπιστεύεται στη θεία καλοσύνη....

"Ό κ. Roussel καταλήγει τήν κριτική του ως εξής :

"Η άχαρη άνάλυσή μου δέ δίνει καμιάν ιδέα της ποίησης του Παλαμά. Μιὰ μετάφραση, και πολυ καλή, θά εΐτανε λιγώτερο έκανή νά μάς κάμη νά αίστανθοϋμε τήν ποίηση τούτη. "Ό Παλαμάς είναι ποιητής από τούς πιο άμετάφραστους. Ποιός μπορεί νά υποθέση πως τὰ λόγια τούτα «Les belles îles, les îles tragiques, les neuf îles solitaires» (1) αποτελούν ένα ώραιότατο στίχο, που μέσα του ή λέξη *τραγικά* προβάλλει: στο φως δλόμπροστα, εξηγώντας, συγκεκριαλιώνοντας τὸ τραγούδι που άκολουθά. Γιατί ή μορφή στον Παλαμά, καθώς σέ δλους τούς μεγάλους λογοπλέχτες, σέ δλους τούς ποιητές, είναι τόσο στενά δεμένη με τήν ιδέα, που φτάνει νά γγίξης εκεί για νά σωριαστή τὸ ποιητικό χτίριο.

Τὸ λεξικό του ποιητή πλουσιώτατο. "Αν κάποτε

(1) Τὸ περίφημο έπικό μυθιστόρημα του Φλωμπέρ.

(2) "Ό κριτικός φαίνεται πως έννοει τὸ Λόγο του «Δωδεκάλογος του Γύφτου» που ένομάζεται «"Ό θάνατος τών Θεών».

(1) Στο κείμενο είναι :

Τὰ ώραία νησιά, τὰ τραγικά νησιά, τὰ ενιά έξιμονήσια !

ὁ Παλαμᾶς πολλαπλασιάζει τις σπάνιες λέξεις, εἶναι πάντα γιὰ νὰ πιτύχῃ καλλιτεχνικὸ ἀποτέλεσμα. Προσέτι μεταχειρίζεται πλατιά και μὲ μιὰ ἐξοχὴ ἐπιτυχία τὴν παραγωγή και τὴ σύνθεση τῶν ὀνομάτων πού λεύτερα μέσα στὰ ἑλληνικά, καθὼς και στὰ γερμανικά, ἐξασφαλίζουνε στὴ γλώσσα πηγές πλουτισμοῦ ἀπεριόριστες. Τὰ νέα σύνθετα εἶναι πολυάριθμα μέσα στὰ ἔργα του. Ἡ σύνταξη, ἀπλὴ καθὼς εἶναι, ἀπομακραίνει κάθε εἶδους σκοτεινότη και κάθε φούσκωμα· ὅ,τι σημαντικώτερα χαρακτηρίζει τὴ σύνταξη τούτη εἶνε ἡ ἔλλειψη, και ἡ χωρὶς ῥήματα φράση, πού στέκονται τόσο καλά στὸ φυσικὸ τῆς ρωμαϊκῆς γλώσσας και μῆτε τὰ παρατηρεῖς. Οἱ μεταφορὲς πλήθεις, και οἱ παραβολὲς σύντομες, ζωηρές, οἱ πιδὸς πολλὰς ἀμετάφραστες. Ἡ συγκρατητὴ χάρη τοῦ Παλαμᾶ εἶναι πὼς κάνει *καλοὺς* στίχους ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ γίνουν *ῥαῖοι* στίχοι. Ἴσως θεωρηθῆ ἀπόκοτος ὁ ἔπαινος τούτος· γιατί σημαίνει — σωστὰ σωστὰ — πὼς ὁ Παλαμᾶς δὲ γράφει ὡς ἕνας πρωτόπειρος, ὡς ἕνα μαθητοῦδι. Καὶ ὅμως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῆ μαζί μου, ἀνίσως και καλά ἐκφράζομαι, πὼς τοῦ ἀξίζει ὁ ἔπαινος τούτος. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ἑλληγνες ποιητὲς εἶνε αὐτοσκοδιστές· οἱ ὁμορφίε τους εἶναι ἀστραπές· ἀπὸ τὰ ἔργα τους λείπει παρουσιαστικὸ, γιατί τοὺς λείπει δούλεμα. Ἐξεναντίας, δουλεμένα και καλοσυνειδητα τὰ ἔργα τοῦ Παλαμᾶ ἔχουν ἀσύγκριτο παρουσιαστικὸ. Ὅ,τι λέμε στίχο καθεαυτὸ εἶναι ἀνώτερος ἀκόμα ἀπὸ τὸ ὕφος. Ὁ ρυθμὸς ταιριάζει συχνότατα μὲ τὴν ἰδέα. Ἄλλου και ἀργότερα θὰ ξηγήσω πὼς ὁ στίχος τῆς Φλογέρας τοῦ Βασιλιᾶ δὲν εἶναι ἀκόμα τέλειος, πὼς τοῦ λείπει εὐλυγισιά, ποικιλία, και πολλὰ ἐκφραστικὰ μέσα. Μὰ στὰ χέρια τοῦ μεγάλου *μετρικοῦ* πού καλά γνώρισε νὰ τὸν ἐξαρθρώσῃ, και τώρα λαμπρὰ μᾶς δείχνει κατορθώματα. Ὁ Παλαμᾶς εἶναι κύριος ἀπάνω στὰ μέτρα του, στὶς τομές του, σὲ ὅλη τούτη τὴ σφῆ και τὴν περίπλοκη μηχανή, πού τὴν κανονίζει και τὴν ἐτοιμάζει (ψυχόρμητα, καθὼς πρέπει) μὲ μεγάλη δεξιότητα.

Και ὁ στίχος μέρα μὲ τὴ μέρα λεπτότερα συναρμωσμένος, μᾶς ὑπόσχεται καινούργια ἀριστουργήματα».

Ἐπισημάνω, λογιώτατε, δὲν κρέμεται ἀπὸ τούτην ἡ ἐκείνην τὴ γλώσσα· χρειάζεται ἀπὸ μιὰ σὲ κάθε γένος γιὰ νὰ γροικιέται, κι' αὐτὸ τὸ μέσο τὸ χάρισε ἡ προνοητικὴ σοφία τοῦ πλάστη σ' ὅλες τις φυλὰς τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ βοηθοῦνται στὶς λογιστὲς των και πολυάριθμες χρεῖες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

Ο ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ

Βρισκόμουν τότε σὲ μιὰν ἐπαρχιακὴ πόλη. Ἀπὸ μιὰ βδομάδα πρωτίτερα ἕνας γνωστός μου κύριος μὲ εἶχε καλέσει νὰ πάμε σ' ἕνα κοντινὸ χωριό, πού θὰ στεφάνωνε τὸ γιὸ τοῦ πάρεδρου. Ἐπαιρνε μιὰ τοσπανοπούλα πού τ' ἀδέρφια τῆς πηγμένα ἀπὸ χρόνια στὴν Ἀμερικὴ τῆς στείλανε ἀρκετὴ προίκα, γιὰ νὰ μπεῖ σ' ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα νοικοκυρόσπιτα τοῦ δήμου. Τὸ πὼς εἶχα γνωριστεῖ μὲ τὸν κουμπάρο εἶναι περιττὸ νὰ σᾶς ἱστορήσω ἐδῶ. Ὡστόσο ἀξίζει νὰ σᾶς πῶ δυὸ λόγια γιὰ δάφνονε. Εἴτανε νέος νέος, ἴσαμε τριάντα χρονῶν. Ὁ πατέρας του, λίγα χρόνια πεθαμένος τώρα, ἔκανε ἐκεῖ τὸν μπακαλῆ κ' εἶχε καλὴ κατάσταση κ' ἐχτίμηση στὸν τόπο, πού τὸν βγάζανε και δημοτικὸ σύμβουλο ταχικὰ, ὅπως μοῦ εἶχανε πεῖ. Ὅταν πέθανε τοῦ ἄφισε καλὴ περιουσία. Ἀφτὸς, πού μόλις τότε εἶχε παρμένο και τὸ δίπλωμά του δικηγόρος, προτίμησε τὸ ἔμποριο παρατώντας μιὰ γιὰ πάντα τὴν ἐπιστήμη, και ἔακολούθησε τις δουλιές. Σιγὰ σιγὰ ὅμως ἄφισε τὴν μπακαλικὴ κ' ἐγύρισε τὸ ἔμποριο στὴν ἐξαγωγή τῶν διάφορων προϊόντων τῆς ἐπαρχίας στὸ ἐξωτερικὸ, μπουρεῖ γιατί τοῦ φάνηκε πιδὸς συμφερτικὸ, μπουρεῖ και γιατί δὲν ἔβρισκε τόσο ἐβγενικὸ νὰ κραταεῖ ἀφτὸς μπακαλῆ, πού ἔκανε και τὸν ἀριστοκράτη στὴ στενὴ ἐκείνη κοινωνία. Ἐτσι, ὅπως τουλάχιστον λεγότανε στὸν τόπο, πού ἡ κουρκουσουριά ἔδινε κ' ἐπαιρνε, ἔβρισκε ἐφκαιρία νὰ κλέβει τοὺς χωριάτες στὰ ζύγια και τοὺς λογαριασμοὺς, ἀγοράζοντας τὰ κόπια τους, ὅπως ὁ πατέρας του μιὰ φορὰ τοὺς ἔκλεβε πουλώντας τους τὰ εἶδη τῆς ἀνάγκης. Τούτο ὅμως δὲν ἀμπόδιζε, ὅπως τ' ὄβλεπα κ' ἐγὼ, νὰ τοῦ κουβαλάνε κάθε χρόνο τις σοδιές τους, σταφίδες και λάδια, στὶς ἀποθήκες του. Ἀκόμα τὸ νοιώθανε γιὰ ὑποχρέωση, νὰ τὸν ρωτάνε στὶς ἐκλογὲς ποιὸν ἔπρεπε νὰ ψηφίσουνε. Σὲ μιὰ τέτια περίσταση, πού ἔτυχα ἐκεῖ, πολλὰς φορὲς βρισκόμηνος στὸ γραφεῖο του ἄκουσα νὰ τοῦ λένε·

— Ἐ! ἀφεντικὸ — κ' ἔτσι τότε λέγανε ὅλοι ὅσοι δὲν τὸν εἶχανε κουμπάρο — τί θὰ κάνουμε μεις;

Εἶν' ἀλήθεια ὅμως, πὼς τοὺς ἔκανε κι ἀφτὸς τις ἐφκολίες τους. Τούς βοηθοῖσε στὶς οικονομικές τους σταναχώριες δίνοντάς τους μικρὰ ποσὰ δανεικά, πού τὰ κρατοῦσε στὴ σοδιά. Βέβαια δὲ ζημιωνότανε ἀπὸ τούτο, ἀφού ἐπαιρνε τὸν τόκο του ξεχωριστὰ ἀπὸ τὰ πεσκέσια πού τοῦ φέρνανε οἱ χωριάτες ὀλοχρονικῆς. Πολλὰς φορὲς μάλιστα τύχαινε νὰ τραβάνε ἀρκετὰ μπροστά, ὥστε ἅμα λογαριαζόσαντε νὰ μὴ μένει σκεδὸν τίποτα γιὰ νὰ πάρουνε και νὰ